

QANDLI DIABETNING XIRURGIYA SOHASIDAGI ASORATLARI

Muallif: Gulasal Raximova Odiljon qizi

Rishton Abu Ali ibn sino nomidagi Jamoat Salomatligi

texnikumi bosh o'qtuvchisi

]

Annotatsiya: Qandli diabet (*Diabetes mellitus*) — moddalar almashinuvining buzilishi bilan kechuvchi surunkali kasallik bo'lib, uning uzoq muddatli oqibatlarini turli tizim va a'zolari, xususan, qon tomirlari va nervlarni zararlaydi. Ayniqsa, xirurgik amaliyotlarda ushbu kasallikning asoratlari yuqori xavf tug'diradi. Ushbu maqolada diabetga chalingan bemorlarda uchraydigan xirurgik asoratlar, ularning oldini olish yo'llari va profilaktik yondashuvlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: qandli diabet, xirurgik asoratlar, yiringli infeksiya, angiopatiya, diabetik oyok, regeneratsiya

Kirish

Qandli diabet XXI asrning eng keng tarqalgan surunkali kasalliklaridan biri bo'lib, uning asoratlari faqat endokrin tizim bilan cheklanmay, xirurgik aralashuvlar samaradorligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Diabetga chalingan bemorlarda jarrohlik amaliyotlaridan keyingi tiklanish jarayoni sekinlashadi, infeksiya xavfi esa yuqori bo'ladi. Shuning uchun xirurglar ushbu guruhdagi bemorlarga nisbatan alohida yondashuvni talab qiladi.

Asosiy qism

1. Qandli diabetga xos xirurgik asoratlar Diabet bilan kasallangan bemorlarda quyidagi asosiy xirurgik asoratlar kuzatiladi:

- **Diabetik oyok sindromi** – oyoq sohasida qon aylanishining buzilishi, infeksiya va to'qimalarning nekrozi bilan kechadi. Bu holat amputatsiyaga olib kelishi mumkin.

- **Yiringli jarayonlar** – organizmning immun javobi susaygani sababli yiringli infeksiyalar tez rivojlanadi va og‘ir kechadi (absess, flegmona, yaralar).
- **Yomon bituvchi yaralar** – giperglikemiya fonida to‘qimalarning regeneratsiya (tiklanish) qobiliyati pasayadi.
- **Ketonemik va giperosmolyar komalar** – operatsiyadan keyin metabolik disbalans ortadi.

2. Asoratlarning sabablari Diabetning xirurgik xavfini kuchaytiruvchi omillar:

- Mikroangiopatiya (kichik qon tomirlarning zararlanishi)
- Neyropatiya (asab tolalari faoliyatining buzilishi)
- Immunitetning pasayishi
- Qon shakar miqdorining beqarorligi
- Yallig‘lanishga qarshi reaksiyaning sustligi

3. Profilaktika va xirurgik yondashuvlar Asoratlarning oldini olishda quyidagi choralar muhim ahamiyatga ega:

- **Glikemiyaning nazorat qilish:** Jarrohlikdan oldin va keyin bemorning qon shakar darajasi barqaror ushlab turilishi kerak.
- **Antibakterial profilaktika:** Infeksiya xavfi yuqori bo‘lgan hollarda keng ta’sir doirasiga ega antibiotiklar qo‘llaniladi.
- **Yaralarni parvarish qilish:** Aseptik sharoit, antiseptik vositalardan foydalanish, fizioterapiya muhim.
- **Diabetik oyoq sindromining oldini olish:** Maxsus oyoq kiyimlari, oyoqni har kuni tekshirish, dermatologik parvarish.

4. Multidissiplinar yondashuv zarurati Diabetli bemorlarga jarrohlik yondashuvida endokrinolog, xirurg, diabetolog, infeksiyachil va reabilitologlar hamkorligi muhimdir. Bu yondashuv tiklanish jarayonini tezlashtiradi va asoratlar xavfini kamaytiradi.

Xulosa

Qandli diabet bilan og‘rigan bemorlarda xirurgik amaliyotlar alohida yondashuvni talab qiladi. Diabetik angiopatiya va immun zaiflik tufayli infeksiya

xavfi va yiringli jarayonlar yuqori bo‘lib, yaralar sekin bitadi. Shu boisdan har bir operatsiyadan oldin glyukoza nazorati, antibiotik profilaktikasi, to‘g‘ri parvarish va mutaxassislar hamkorligi zarur. Diabetni nazorat qilish — muvaffaqiyatli jarrohlik natijalarining kafolatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xudayberganova N.M. *Endokrinologiya asoslari*. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2021.
2. World Health Organization (WHO). *Global report on diabetes*. Geneva, 2022.
3. Bekmurodov A.K. "Diabetik oyoq sindromi: tashxis va davolash". *O‘zbekiston xirurgiya jurnali*, 2023.
4. American Diabetes Association. *Standards of Medical Care in Diabetes*. 2024.
5. Qodirov S.T. "Xirurgik infeksiyalar va qandli diabet". Samarqand Tibbiyot Instituti nashri, 2022.